

**Protokół kontroli kompleksowej przeprowadzonej
w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach, z siedzibą w Żabowie
przeznaczonym dla osób przewlekle somatycznie chorych**

Jednostka kontrolowana:

Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych
Żabów 31
74-200 Pyrzyce

Filia Domu
ul. Niepodległości 4
74-200 Pyrzyce

Podmiot prowadzący placówkę:

Starosta Pyrzycki

Kontrolujący:

Dobrosława Woś – główny specjalista w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej, osoba kierująca zespołem,
Ewa Golińczak – główny specjalista w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej,
na podstawie upoważnienia Nr 106/2023 z dnia 10 sierpnia 2023 r.
Kontrolerzy złożyli oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających wyłączenie ich z kontroli.

(akta kontroli str. 1 - 3)

Data rozpoczęcia i zakończenia kontroli:

Kontrolę przeprowadzono w dniach 28-31 sierpnia i 1, 4-5 września 2023 r.
Kontrolowana jednostka oraz podmiot prowadzący powiadomione zostały o terminie przeprowadzenia kontroli, zgodnie z § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 2285).

(akta kontroli str. 4-5)

Przedmiot i okres kontroli:

Kontrolą objęto zagadnienia dotyczące jakości działalności Domu, na podstawie art. 55 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 734).

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2022 r. do dnia kontroli.

Ustaleń zawartych w protokole dokonano na podstawie analizy przedłożonych dokumentów, informacji udzielanych przez dyrektora i pracowników Domu, rozmów z mieszkańcami oraz oględzin placówki. Kontrola przeprowadzona została na podstawie *Programu kontroli kompleksowej w domu pomocy społecznej przeznaczonym dla osób przewlekle somatycznie chorych*.

(akta kontroli str. 6-14)

Sposób funkcjonowania określonych typów domów pomocy społecznej i obowiązujący standard podstawowych usług świadczonych przez domy określa rozporządzenie w sprawie domów pomocy społecznej. Zgodnie z art. 22 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej do zadań wojewody należy nadzór nad realizacją zadań samorządu gminnego, powiatowego i województwa, w tym nad jakością działalności jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz nad jakością usług, dla których minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określił standardy, a także nad zgodnością zatrudnienia pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z wymaganymi kwalifikacjami.

Kontrolę przeprowadzono zgodnie z planem kontroli zewnętrznych na 2023 r.

Ustalenia ogólne:

Dom przeznaczony jest dla 80 osób przewlekle somatycznie chorych.

Podmiot prowadzący: Starosta Pyrzycki, na podstawie zezwolenia Wojewody Zachodniopomorskiego wydanego na czas nieokreślony, decyzją z dnia 15 czerwca 2007 r., znak: PS.1.JJ.9013/20a/07.

Funkcję dyrektora Domu od 1 maja 2018 r. pełni Pani Justyna Rewerska-Głodowska.

Zgodnie z art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej *osoby kierujące jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej są obowiązane posiadać co najmniej 3-letni staż pracy w pomocy społecznej oraz specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej.*

W wyniku analizy akt osobowych ustalono, że dyrektor jednostki posiada wykształcenie wyższe, specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej oraz wymagany na zajmowanym stanowisku staż pracy w pomocy społecznej. Uznać zatem należy, że dyrektor Domu spełnia wymagania kwalifikacyjne określone w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 15-26)

Zgodnie ze *Statutem Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie* przyjętym Uchwałą nr XXXVII/214/06 Rady Powiatu w Pyrzycach z dnia 25 października 2006 r. Dom jest miejscem stałego pobytu, przeznaczonym dla osób przewlekle somatycznie chorych. Podczas kontroli udzielono instruktażu w zakresie konieczności dokonania aktualizacji *Statutu*. Organizację i szczegółowe zasady działania oraz strukturę organizacyjną Domu określa *Regulamin Organizacyjny Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie* (załącznik do Uchwały nr 45/2023 Zarządu Powiatu Pyrzyckiego z dnia 24 maja 2023 r.).

(akta kontroli str. 27-43)

Zarządzeniem Nr 4/PCPR/2023 Starosty Pyrzyckiego z dnia 22 lutego 2023 r. średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie od 1 marca 2023 r. ustalony został na 5.700 zł.

Według stanu na dzień 28 sierpnia 2023 r. w placówce umieszczonych było 80 mieszkańców (38 kobiet i 42 mężczyzn), w tym: 40 mieszkańców w Domu w Żabowie i 40 mieszkańców w Domu w Pyrzycach. Spośród wszystkich mieszkańców 5 osób posiadało decyzję administracyjną wydaną przed 1 stycznia 2004 r. (pobyt w Domu dofinansowywany z budżetu państwa). Wśród 75 mieszkańców przyjętych na podstawie decyzji wydanej po 1 stycznia 2004 r. odpłatność za pobyt w Domu przedstawia się następująco:

- 61 osób – gmina i mieszkaniec,
- 11 osób – gmina, mieszkaniec i członek rodziny,
- 3 osoby – mieszkaniec i członek rodziny.

Ustalono, że w okresie objętym kontrolą żaden z mieszkańców nie został przyjęty do placówki bez decyzji administracyjnej. Stan mieszkańców na koniec każdego miesiąca w 2022 r. i 2023 r. (do dnia kontroli) był zgodny z liczbą miejsc określonych decyzją Wojewody Zachodniopomorskiego.

W okresie objętym kontrolą do Domu przyjętych zostało 27 osób, zmarło 18 osób, 1 osoba została przeniesiona do innej placówki, 3 osoby powróciły do środowiska, 1 osoba usamodzielniała się. Na dzień kontroli 6 osób były całkowicie ubezwłasnowolnionych, a 1 osoba - częściowo ubezwłasnowolniona. Funkcję opiekuna prawnego pełnią członkowie rodzin, w przypadku osoby częściowo ubezwłasnowolnionej – osoba obca. W odniesieniu do jednego mieszkańca sąd jest w trakcie rozstrzygnięcia jego sytuacji prawnej.

Żaden z mieszkańców nie wymaga zamieszkania w pokoju jednoosobowym z uwagi na znaczne zaburzenia interakcji społecznych i komunikacji (§ 6 ust. 1 pkt 3a rozporządzenia

w sprawie domów pomocy społecznej). Mieszkańcom nie ograniczono możliwości samodzielnego opuszczenia terenu domu na podstawie art. 55 ust. 2b ustawy o pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 44-47)

W trakcie kontroli dyrektor Domu przedstawił *Informację o realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych przez Wojewodę Zachodniopomorskiego po kontroli kompleksowej przeprowadzonej w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie w dniach 11-15 grudnia 2017 r.*

(akta kontroli str. 48-81)

Z książki kontroli i przedłożonych przez dyrektora Domu dokumentów wynika, że w okresie objętym kontrolą w Domu przeprowadzone zostały kontrole przez następujące instytucje zewnętrzne: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pyrzycach, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Pyrzycach, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pyrzycach, Państwowa Inspekcja Pracy Okręgowy Inspektorat Pracy w Szczecinie oraz audyt wewnętrzny. Szczegółowe informacje o zakresie przeprowadzonych kontroli i wydanych zaleceniach przedstawione zostały w informacji *Wykaz kontroli zewnętrznych przeprowadzonych w DPS od 01.01.2022 r. do 28.08.2023 r.*

(akta kontroli str. 82-84)

Ad. 1. Usługi bytowe.

a) Zapewnienie odpowiedniego miejsca zamieszkania i brak barier architektonicznych.

Informacje ogólne.

Dom Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie mieści się w dwóch obiektach usytuowanych w Żabowie pod nr 31 oraz w Pyrzycach, przy ul. Niepodległości 4.

Obiekt w Żabowie usytuowany jest na działce oznaczonej w ewidencji gruntów pod nr 65/1, o powierzchni 0,4880 ha. Dom mieści się w budynku wolnostojącym, trzykondygnacyjnym, w którym znajdują się pomieszczenia mieszkalne, sanitarne i ogólnodostępne, pomieszczenia stanowiące zaplecze żywieniowe (kuchnia, magazyny) oraz pomieszczenia biurowe. Teren wokół posesji jest ogrodzony, uporządkowany, posiada wydzielone drogi komunikacyjne oraz miejsca przeznaczone do rekreacji. Szerokość korytarzy umożliwia swobodne poruszanie się osobom na wózkach inwalidzkich. Ciągi komunikacyjne są oświetlone i wyłożone nawierzchnią antypoślizgową. Dom wyposażony został w windę przystosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podczas oględzin potwierdzono sprawność windy (ostatni przegląd – luty 2023 r.).

Obiekt w Pyrzycach przy ul. Niepodległości 4 znajduje się na działce oznaczonej w ewidencji gruntów pod nr 206, o powierzchni 0,1722 ha. Dom mieści się w budynku wolnostojącym, trzykondygnacyjnym, w którym znajdują się pomieszczenia mieszkalne, sanitarne i ogólnodostępne oraz pomieszczenia biurowe. Teren wokół posesji jest ogrodzony, uporządkowany, posiada wydzielone drogi komunikacyjne oraz miejsca przeznaczone do rekreacji. Szerokość korytarzy umożliwia swobodne poruszanie się osobom na wózkach inwalidzkich. Ciągi komunikacyjne są oświetlone i wyłożone nawierzchnią antypoślizgową. Dom wyposażony został w windę przystosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podczas oględzin potwierdzono sprawność windy (ostatni przegląd – kwiecień 2023 r.).

Na terenie obu obiektów zainstalowany został system przyzywowo-alarmowy i system alarmu przeciwpożarowego, co jest zgodne z § 6 ust. 1 pkt 1 lit. c rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej. W trakcie oględzin budynków potwierdzono sprawność systemu przyzywowo-alarmowego.

Dom Pomocy Społecznej w ŻabowiePomieszczenia ogólnodostępne.

Dom dysponuje następującymi pomieszczeniami ogólnodostępnymi:

Rodzaj pomieszczeń	Ilość
Pokój dziennego pobytu	1
Jadalnia	1
Gabinet medycznej pomocy doraźnej	1
Pomieszczenie do terapii	1
Pomieszczenie do rehabilitacji	1
Kuchenka pomocnicza	1
Pomieszczenie pomocnicze do prania i suszenia	1
Palarnia	1
Pokój gościnny	1
Miejsce kultu religijnego	1

Stwierdza się, że struktura pomieszczeń ogólnodostępnych jest zgodna z § 6 ust. 1 pkt 2 lit. b-k rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Pokoje mieszkalne.

Z ustaleń kontroli wynika, że Dom posiada ogółem 21 pokoi mieszkalnych, zgodnie z poniższym zestawieniem:

Struktura pokoi:	Liczba pokoi:
Pokoje jednoosobowe	9
Pokoje wieloosobowe:	12
- dwuosobowe,	5
- trzyosobowe,	7
- czteroosobowe.	-
Ogółem:	21

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 2 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej dom uznaje się za spełniający warunki, jeżeli znajdują się w nim następujące pomieszczenia: pokoje mieszkalne jednoosobowe i wieloosobowe.

W myśl § 6 ust. 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej, pokój jednoosobowy powinien mieć powierzchnię nie mniejszą niż 9 m², pokój uznaje się za spełniający wymagane normy, jeżeli odstępstwo poniżej wymaganej powierzchni nie jest większe niż 5%. Ustalono, że kontrolowana jednostka zapewnia mieszkańcom 9 pokoi jednoosobowych o powierzchni powyżej 9 m².

Zgodnie § 6 ust. 1 pkt 3 lit. b przywołanego rozporządzenia pokój wieloosobowy powinien mieć powierzchnię nie mniejszą niż 6 m² na jedną osobę, pokój uznaje się za spełniający wymagane normy, jeżeli odstępstwo poniżej wymaganej powierzchni nie jest większe niż 5%. Ustalono, że Dom zapewnia mieszkańcom 12 pokoi wieloosobowych. Średnia powierzchnia ww. pokoi na jednego mieszkańca wynosi od 6,9 m² do 8,96 m².

W trakcie oględzin ustalono, że losowo zwizytowane pokoje (dobór próby określony został w *Programie kontroli*) wyposażone są w łóżka, szafę, stół, krzesła i szafkę nocną dla każdego z mieszkańców. Wszystkie pokoje posiadają odpowiednią do ich struktury liczbę wprowadzeń elektrycznych.

Pomieszczenia higieniczno - sanitarne.

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 4 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej liczba łazienek powinna zapewniać możliwość korzystania z każdej przez nie więcej niż sześć osób, a w przypadku toalet przez nie więcej niż cztery osoby.

Dom zapewnia mieszkańcom 22 łazienki (21 łazienek przy pokojach mieszkalnych i 1 łazienka ogólnodostępna) wyposażone ogółem w 21 pryszniców i 1 wannę oraz 21 oczek wc. Ustalono, że przy aktualnej liczbie mieszkańców (40 osób) zarówno na jedno urządzenie kąpielowe oraz na jedną toaletę przypada 2 mieszkańców. Skontrolowane pomieszczenia sanitarne wyposażone były w uchwyty ułatwiające osobom mniej sprawnym korzystanie z tych pomieszczeń. Stwierdzono, że Dom zapewnia odpowiednią liczbę urządzeń kąpielowych oraz toalet.

Zespół kontrolujący dokonał oględzin placówki - sporządzono „Protokół z oględzin obiektu Domu Pomocy Społecznej w Żabowie”. Wizytowane pomieszczenia mieszkalne, ogólnodostępne oraz pomieszczenia higieniczno-sanitarne były czyste i wolne od nieprzyjemnych zapachów.

(akta kontroli str. 85-89)

Dom Pomocy Społecznej w PyrzycachPomieszczenia ogólnodostępne.

Dom dysponuje następującymi pomieszczeniami ogólnodostępnymi:

Rodzaj pomieszczeń	Ilość
Pokój dziennego pobytu	1
Jadalnia	1
Gabinet medycznej pomocy doraźnej	1
Pomieszczenie do terapii	1
Pomieszczenie do rehabilitacji	1
Kuchenka pomocnicza	1
Pomieszczenie pomocnicze do prania i suszenia	1
Palarnia	1
Pokój gościnny	1
Miejsce kultu religijnego	1

Stwierdza się, że struktura pomieszczeń ogólnodostępnych jest zgodna z § 6 ust. 1 pkt 2 lit. b-k rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Pokoje mieszkalne.

Z ustaleń kontroli wynika, że Dom posiada ogółem 21 pokoi mieszkalnych, zgodnie z poniższym zestawieniem:

Struktura pokoi:	Liczba pokoi:
Pokoje jednoosobowe	5
Pokoje wieloosobowe:	16
- dwuosobowe,	13
- trzyosobowe,	2
- czteroosobowe.	1
Ogółem:	21

Ustalono, że kontrolowana jednostka zapewnia mieszkańcom 5 pokoi jednoosobowych o powierzchni powyżej 9 m², co jest zgodne z § 6 ust. 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Ponadto Dom zapewnia mieszkańcom 16 pokoi wieloosobowych. Średnia powierzchnia ww. pokoi na jednego mieszkańca wynosi od 5,75 m² do 8,83 m², co odpowiada standardom określonym w § 6 ust. 1 pkt 3 lit. b przywołanego rozporządzenia.

Zgodnie z § ust. 1 pkt 3 lit. b ww. rozporządzenia pokój czteroosobowy może być przeznaczony wyłącznie dla osób leżących. Na terenie Domu znajduje się 1 pokój czteroosobowy. Na podstawie przedłożonych zaświadczeń lekarskich stwierdzono, że przebywają w nich wyłącznie osoby leżące.

W trakcie oględzin ustalono, że losowo zwizytowane pokoje (dobór próby określony został w *Programie kontroli*) wyposażone są w łóżka, szafę, stół, krzesła i szafkę nocną dla każdego z mieszkańców. Wszystkie pokoje posiadają odpowiednią do ich struktury liczbę wprowadzeń elektrycznych.

Pomieszczenia higieniczno - sanitarne.

Zgodnie z § 6 ust.1 pkt 4 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej liczba łazienek powinna zapewniać możliwość korzystania z każdej przez nie więcej niż sześć osób, a w przypadku toalet przez nie więcej niż cztery osoby.

Dom zapewnia mieszkańcom 7 ogólnodostępnych łazienek wyposażonych ogółem w 7 pryszniców i 1 wannę oraz 11 oczek wc. Ustalono, że przy aktualnej liczbie mieszkańców (40 osób) na jedno urządzenie kąpielowe przypada 5 mieszkańców, natomiast na jedną toaletę – 4 mieszkańców. Skontrolowane pomieszczenia sanitarne wyposażone były w uchwyty ułatwiające osobom mniej sprawnym korzystanie z tych pomieszczeń. Stwierdzono, że Dom zapewnia odpowiednią liczbę urządzeń kąpielowych oraz toalet.

Dodatkowo ustalono, że dwa Domy wyposażone zostały w taborety, krzesła i wózki kąpielowe, krzesła na sedes, specjalistyczne wózki inwalidzkie, wannę z podnośnikiem, łóżka rehabilitacyjne, specjalistyczne materace przeciwoślizgowe, oczyszczacze powietrza, jonizatory, podnośniki osobowe oraz medyczne wagi krzeselkowe dla osób niepełnosprawnych.

Podczas kontroli zespół kontrolujący dokonał oględzin placówki - sporządzono „*Protokół z oględzin obiektu Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach*”. Wizytowane pomieszczenia mieszkalne, ogólnodostępne oraz pomieszczenia higieniczno-sanitarne były czyste i wolne od nieprzyjemnych zapachów.

(akta kontroli str. 90-100)

b) Wyżywienie i organizacja posiłków.

Standard usług w zakresie wyżywienia i organizacji posiłków określony został w § 6 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Dom w Żabowie wyposażony jest w kuchnię wraz z zapleczem magazynowym. Przygotowaniem posiłków dla mieszkańców zajmuje się 5 osób, w tym 4 kucharzy i szef kuchni. Posiłki przygotowane w Żabowie dostarczane są do Domu w Pyrzycach. Przyjęta w jednostce stawka żywniowa w dniach kontroli wynosiła 16 zł.

Ustalono, że jednostka zapewnia mieszkańcom całodzienne wyżywienie tj. śniadanie, II śniadanie, obiad i kolację, które wydawane są w następujących godzinach:

- śniadanie: 8.30 - 10.30,
- II śniadanie: 11.00-13.00,

- obiad: 13.30 - 15.30,
- kolacja: 17.00 - 19.00.

W Domu w Pyrzycach i Domu w Żabowie znajdują się jadalnie. Mieszkańcy mogą również spożywać posiłki w pokojach mieszkalnych. Spośród wszystkich mieszkańców 54 z nich spożywa posiłki w jadalni, a 26 osób we własnych pokojach.

Ustalono, że 12 mieszkańców Domu wymaga karmienia, 16 osób wymaga pomocy przy spożywaniu posiłków, pozostali mieszkańcy spożywają posiłki samodzielnie. Poza podstawowymi posiłkami mieszkańcy mają dostęp przez całą dobę do produktów żywnościowych znajdujących się w kuchenkach pomocniczych.

Z przedstawionej podczas kontroli *Informacji dotyczącej żywienia i organizacji posiłków* wynika, że mieszkańcy Domu korzystają z posiłków dietetycznych zaleconych przez lekarza (diety: wątrobowa, wysokobiałkowa, cukrzycowa, wątrobowa bezmleczna, żołądkowo-cukrzycowa, trzustkowa, wątrobowo-cukrzycowa, normo kaloryczna i niskotłuszczowa). Ponadto 2 mieszkańców karmionych jest przez PEG.

Kontrole sanitarne dotyczące przepisów określających bieżący stan sanitarno-techniczny obiektu w zakresie bezpieczeństwa żywności przeprowadzane są bezpośrednio przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Szczecinie.

(akta kontroli str. 101-113)

Zespół kontrolujący spotkał się z przedstawicielami Rady Mieszkańców, którzy nie wnieśli uwag do wyżywienia i organizacji posiłków.

c) Zapewnienie odzieży i obuwia.

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej mieszkańcom domu nieposiadającym własnej odzieży i obuwia oraz możliwości zakupienia ich z własnych środków, dom zobowiązany jest zapewnić odzież i obuwie odpowiedniego rozmiaru, dostosowane do ich potrzeb i pory roku, utrzymane w czystości i wymieniane w razie potrzeby.

W trakcie kontroli ustalono, że wszyscy mieszkańcy Domu posiadają własny dochód, z którego zabezpieczane są ich niezbędne potrzeby. Niezależnie jednak od dochodu mieszkańca, Dom – w przypadku takiej konieczności – dokonuje zakupu niezbędnej odzieży i obuwia. Z przedstawionej podczas kontroli informacji *Zaopatrzenie w odzież i obuwie* wynika, że spośród wszystkich mieszkańców Domu 27 osób zaopatrywanych jest w odzież i obuwie przez rodziny, 23 osoby dokonują zakupów w asyście pracownika, 15 osób zleca wykonanie zakupów pracownikowi Domu, a pozostałe osoby samodzielnie wykonują zakupy w tym zakresie.

Z informacji przekazanej podczas kontroli przez dyrektora Domu wynika, że każdy z mieszkańców posiada odzież i obuwie dostosowane do jego potrzeb i pory roku, w tym w ilości co najmniej:

- 2 zestawy odzieży całodziennej,
- 1 zestaw odzieży zewnętrznej,
- 4 komplety bielizny dziennej,
- 2 komplety bielizny nocnej,
- 1 para obuwia oraz pantofli domowych.

Rzeczy mieszkańców spisane są w formie wykazu *Spis rzeczy osobistych*, który podlega aktualizacji. Pracownik pierwszego kontaktu raz na kwartał dokonuje wspólnie z mieszkańcem przeglądu posiadanej odzieży oraz obuwia i wskazuje na ewentualne zapotrzebowanie.

(akta kontroli str. 114-115)

Podczas przeprowadzonych oględzin stwierdzono, że mieszkańcy byli czysto i schludnie ubrani, adekwatnie do pory roku. Przedstawiciele Rady Mieszkańców potwierdzili, że wszyscy posiadają własną odzież i obuwie. W razie potrzeby, pomocy w ich zakupie udzielają opiekunowie i pracownicy socjalni.

d) Utrzymanie czystości.

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej pomieszczenia mieszkalne Domu powinny być czyste, sprzątane w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz dziennie, estetyczne i wolne od nieprzyjemnych zapachów.

Utrzymaniem czystości w pomieszczeniach mieszkalnych zajmują się pracownicy Domu zatrudnieni na stanowisku pokojowej (16 pracowników, w wymiarze 16 etatów). Szczegółowy zakres wykonywanych czynności określony został w *Zakresie czynności* pracownika zatrudnionego na stanowisku pokojowej.

Z przedstawionej podczas kontroli informacji *Utrzymanie czystości* wynika, że pokoje mieszkalne, pomieszczenia higieniczno-sanitarne oraz ogólnodostępne sprzątane są co najmniej raz dziennie lub częściej w razie potrzeb. Dodatkowo, raz na kwartał wykonywane są czynności takie jak: mycie okien oraz zmiana firan i zasłon.

W trakcie kontroli ustalono że w Domu przebywa 8 mieszkańców (Dom w Żabowie – 4 osoby, Dom w Pyrzycach – 4 osoby), którzy samodzielnie wykonują drobne czynności porządkowe we własnych pokojach. Dom zabezpiecza mieszkańcom niezbędne środki czystości w tym zakresie.

Podczas oględzin placówki pozytywnie oceniono stan utrzymania czystości w pokojach mieszkalnych, pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych oraz ogólnodostępnych. Wizytowane pomieszczenia były estetycznie urządzone i wolne od nieprzyjemnych zapachów. Przedstawiciele Rady Mieszkańców nie wnieśli uwag do poziomu czystości w placówce.

(akta kontroli s. 116-120)

Ad. 2. Usługi opiekuńcze.

Zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej Dom zobowiązany jest do świadczenia usług opiekuńczych polegających na udzielaniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacji i niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych.

Charakterystyka ogólna mieszkańców

Według stanu na dzień 28 sierpnia 2023 r. w Domu przebywało 80 mieszkańców, których struktura wiekowa przedstawia się następująco:

- 35 – 40 lat – 1 osoba,
- 41 – 50 lat – 5 osób,
- 51 – 60 lat – 4 osoby,
- 61 – 70 lat – 17 osób,
- 71 – 80 lat – 25 osób,
- 81 – 90 lat – 24 osoby,
- 91 – 97 lat – 4 osoby.

Ustalono, że 15 mieszkańców nie opuszcza łóżek. Część osób porusza się przy pomocy sprzętu ortopedycznego, w tym: 30 przy pomocy wózka inwalidzkiego, 4 przy pomocy chodzika, 6 przy pomocy balkonika i 4 przy pomocy laski. Pozostałe osoby są samodzielne.

(akta kontroli s. 45)

a) Udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do udzielania mieszkańcom pomocy w podstawowych czynnościach życiowych.

Podczas kontroli ustalono, że mieszkańcami Domu są osoby o różnym stopniu samodzielności w zakresie wykonywania podstawowych czynności życiowych. Z przekazanej *Informacji o zapewnieniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych* wynika, że 10 mieszkańców samodzielnie wykonuje czynności związane z utrzymaniem higieny. Całkowitej pomocy podczas toalety porannej i wieczornej wymaga 37 mieszkańców, a przy kąpielach – 61 mieszkańców. Pozostali mieszkańcy wymagają asysty personelu w tym zakresie.

Pomoc w podstawowych czynnościach życiowych udzielana jest głównie przez zatrudnione w Domu opiekunki (20 pracowników, w wymiarze 17,25 etatów). Wskazano, że opiekunki pracują w systemie zmianowym: 7.00 – 19.00, 19.00 – 7.00. Na podstawie skontrolowanej dokumentacji (*Zakres czynności, Zeszyt kąpiele, Zeszyt usług*) ustalono, że udzielana pomoc obejmuje głównie: toaletę poranną i wieczorną, kąpiele, podstawowe zabiegi higieniczne w ciągu dnia – mycie rąk i twarzy, golenie, mycie włosów, obcinanie paznokci, strzyżenie, karmienie, zmianę pozycji ułożeniowej, sadzanie na wózek inwalidzki, pomoc przy poruszaniu się oraz zmianę bielizny osobistej i pościeli. Wykonywane czynności dokumentowane są w *Zeszytach usług*. Z przedstawionej podczas kontroli informacji *Obsada kadrowa na dyżurach dziennych i nocnych* wynika, że zarówno w Domu w Żabowie i Domu w Pyrzycach na dyżurach dziennych bezpośrednią opiekę nad mieszkańcami sprawuje nie mniej niż 5 pracowników, natomiast na dyżurach nocnych – 2 pracowników.

(akta kontroli s. 121-127)

Ustalono, że Dom udziela pomocy w podstawowych czynnościach życiowych.

b) Udzielanie pomocy w pielęgnacji.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do udzielania mieszkańcom pomocy w pielęgnacji.

Zakres zabiegów pielęgnacyjnych świadczonych na rzecz mieszkańców Domu obejmuje głównie udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych i utrzymaniu higieny osobistej. Dodatkowo, na podstawie kontrolowanej dokumentacji (*Raporty pielęgniarstwa, Zeszyt wag i pomiarów, Zeszyt zaleceń lekarskich, Zeszyt iniekcji*) oraz *Zakresu czynności* pracowników zatrudnionych na stanowisku pielęgniarki (5 pracowników, w wymiarze 3,75 etatów) ustalono, że mieszkańcy objęci są również specjalistyczną pomocą pielęgniarstwa. W ramach swoich obowiązków pielęgniarki wykonują czynności takie jak:

- kontrola ogólnego stanu zdrowia mieszkańców,
- rozkładanie i wydawanie leków,
- wykonywanie iniekcji i bieżących zleceń lekarskich,
- pobieranie materiału do badań laboratoryjnych,
- zmiana opatrunków, zapobieganie przykurczom i odleżynom,
- stosowanie profilaktyki przeciwoleżynowej,
- wykonywanie pomiarów podstawowych parametrów życiowych,
- przygotowanie dokumentacji do konsultacji lekarskich, badań specjalistycznych i ambulatoryjnych,
- kontakt z lekarzem POZ, pielęgniarką środowiskową,
- współpraca z opiekunami.

Do zadań pielęgniarek należy również prowadzenie dokumentacji medycznej mieszkańców, umawianie wizyt lekarskich i towarzyszenie mieszkańcom podczas tych wizyt, a także odpowiednie zaopatrzenie mieszkańców w środki medyczne. Wykonywane czynności

dokumentowane są w *Księżce raportów pielęgniarских*.

(akta kontroli s. 128)

Ustalono, że Dom udziela pomocy w pielęgnacji.

c) Niezbędna pomoc w załatwianiu spraw osobistych.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do udzielania mieszkańcom pomocy w załatwianiu spraw osobistych.

Na podstawie kontrolowanej dokumentacji stwierdzono, że czynności związane z udzielaniem pomocy w załatwianiu spraw osobistych mieszkańców realizowane są głównie przez pracowników socjalnych i pracowników pierwszego kontaktu. Ustalono, że pomoc obejmuje przede wszystkim załatwianie spraw urzędowych, dokonywanie drobnych zakupów, podtrzymywanie zainteresowań i kontaktów z rodziną, bliskimi oraz innymi mieszkańcami Domu. Pracownicy wspomagają mieszkańców w rozwiązywaniu ich spraw osobistych związanych z codziennym funkcjonowaniem w placówce, przeprowadzają indywidualne rozmowy dotyczące samopoczucia, bieżących kontaktów z rodziną, bliskimi i innymi mieszkańcami Domu. Pozostają w kontakcie z rodzinami, które mają możliwość odwiedzania swoich bliskich. W Domu prowadzony jest *Zeszyt kontaktów mieszkańców z rodzinami*.

(akta kontroli s. 219-221)

Ustalono, że Dom udziela niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych.

d) Zapewnienie środków czystości i higienicznych oraz pomoc w utrzymaniu higieny osobistej.

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 8 lit. a rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej Dom zobowiązany jest zapewnić środki higieny osobistej i czystości mieszkańcom, którzy nie są w stanie we własnym zakresie sobie ich zapewnić.

W trakcie kontroli ustalono, że wszyscy mieszkańcy Domu posiadają własny dochód. Niemniej jednak na podstawie przedstawionej podczas kontroli *Informacji o zapewnieniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych/Zaopatrzenie mieszkańców w środki higieny osobistej* stwierdzono, że Dom zapewnia wszystkim mieszkańcom papier toaletowy i mydło w płynie. Pozostałe artykuły higieniczne i kosmetyczne mieszkańcy zakupują indywidualnie, wg własnych potrzeb bądź są one dostarczane im przez rodziny. Dodatkowo, w 2022 r. i 2023 r. Dom otrzymał środki higieniczne z darowizny przekazanej przez Magazyn Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej w Golczewie, w tym m.in.: maszynki i kremy do golenia, pasty do zębów, szampony do włosów, żele do kąpieli oraz chusteczki higieniczne i nawilżane.

Na terenie Domu w Żabowie i Domu w Pyrzycach znajdują się pralnie, w których prana, prasowana i maglowana jest odzież i ręczniki mieszkańców. Odzież podpisywana jest na wewnętrznej stronie ubrania inicjałami mieszkańców. Pranie pościeli zlecone zostało firmie zewnętrznej. Przedmiotem zawartej umowy jest pranie, prasowanie, maglowanie, krochmalenie i transportowanie bielizny pościelowej.

Na podstawie udostępnionych informacji stwierdzono, że ręczniki zmieniane są mieszkańcom raz w tygodniu, lub częściej w razie potrzeb, natomiast pościel zmieniana jest raz na dwa tygodnie, lub częściej w zależności od potrzeb. Wymiany ręczników i pościeli dokonuje personel opiekuńczy, który na bieżąco ocenia ich stan zanieczyszczenia. Zmiana ręczników i pościeli odnotowywana jest w *Zeszycie usług*.

Ponadto, na terenie Domu w Żabowie i w Domu w Pyrzycach znajduje się pomieszczenie pomocnicze przeznaczone do prania i suszenia. Ustalono, że 11 mieszkańców samodzielnie dokonuje drobnych przepierek.

Podczas wizytacji Domu stwierdzono zabezpieczone w pokojach mieszkańców środki czystości i higieniczne. W pomieszczeniach sanitarnych znajdował się papier toaletowy i mydło oraz czyste ręczniki. W trakcie rozmów z mieszkańcami ustalono, że Dom zapewnia mieszkańcom niezbędną pomoc w tym zakresie.

(akta kontroli s. 122-123, 129-142)

e) Organizacja i działalność zespołów terapeutyczno-opiekuńczych.

Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej w celu określenia indywidualnych potrzeb mieszkańca domu oraz zakresu usług, dom powołuje zespoły terapeutyczno-opiekuńcze składające się w szczególności z pracowników domu, którzy bezpośrednio zajmują się wspieraniem mieszkańców.

W trakcie kontroli ustalono, że Zespół Terapeutyczno-Opiekuńczy powołany został *Zarządzeniem wewnętrznym nr 6/2014 Dyrektora Domu Pomocy Społecznej w Pырzycach z siedzibą w Żabowie z dnia 24 lutego 2014 r. w sprawie powołania i zadań Zespołu Terapeutyczno-Opiekuńczego*. W jednostce powołane zostały dwa Zespoły Terapeutyczno-Opiekuńcze – ZTO w Domu w Żabowie i ZTO w Domu w Pырzycach. Organizacja, funkcjonowanie i skład Zespołów określone zostały w ww. *Zarządzeniu*, zgodnie z którym do podstawowych zadań Zespołów należy opracowywanie indywidualnych planów wsparcia mieszkańców oraz ich ocena, co jest zgodne z § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Ustalono, że posiedzenia Zespołów odbywają się nie rzadziej niż raz w miesiącu. W trakcie kontroli zapoznano się z *Protokołami ze spotkań*. Stwierdzono, że celem spotkań było między innymi opracowanie: Indywidualnych Planów Wsparcia Mieszkańców, planu imprez i uroczystości, rocznego programu pogadanek dla mieszkańców, propozycji szkoleń dla pracowników, omówienie dokumentacji nowych mieszkańców, stanu ich zdrowia, niezbędnych konsultacji medycznych oraz bieżących spraw Domu.

Podczas kontroli ustalono, że *Indywidualne Plany Wsparcia Mieszkańców* tworzone są w miarę możliwości przy współudziale mieszkańca (o ile udział ten jest możliwy ze względu na stan zdrowia i gotowość uczestnictwa w nim mieszkańca). Przed przyjęciem mieszkańca do Domu pracownik socjalny ustala jego aktualną sytuację w miejscu zamieszkania, która stanowi podstawę do opracowania *Planu*. Stwierdzono, że każdy z mieszkańców, dla którego opracowany został *Plan* posiada pracownika pierwszego kontaktu, który wybierany jest przez mieszkańca spośród pracowników Domu – *Pracownicy Pierwszego Kontakt*u DPS Pырzyce i DPS Żabów.

W trakcie kontroli analizie poddano 8 losowo wybranych *Indywidualnych Planów Wsparcia Mieszkańców* (dobór próby określony został w Programie kontroli), w tym 2 mieszkańców przyjętych do Domu w okresie objętym kontrolą, 3 mieszkańców ubezwłasnowolnionych. Na podstawie skontrolowanej dokumentacji ustalono, że w przypadku nowych mieszkańców *Plan*, zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia, przygotowany został w terminie 6 miesięcy od dnia przyjęcia mieszkańca do Domu. Opracowany przez Dom wzór *Planu* zawiera takie elementy jak:

1. karta informacyjna dotycząca mieszkańca,
2. informacje o stanie psychomotorycznym mieszkańca,
3. rodzaje potrzeb mieszkańca i sposób ich realizacji (potrzeby bytowe, społeczne i zdrowotne),
4. Indywidualny Plan Wsparcia Mieszkańca określony w zakresie:
 - a) potrzeb bytowych: higieniczne, fizjologiczne, żywienie,

- b) potrzeb społecznych: potrzeba bezpieczeństwa, przynależność do grupy, kontakt z rodziną, ze środowiskiem, potrzeby duchowo-religijne, potrzeba samorealizacji, uczestnictwo w terapii zajęciowej, usługi socjalne,
 - c) potrzeby zdrowotne: usługi na rzecz mieszkańca wynikające ze stanu zdrowia, kontakt z lekarzem rodzinnym, specjalistą, leczenie farmakologiczne, rehabilitacja.
5. Realizacja usług stanowiąca roczną ocenę Planu.

W toku kontroli stwierdzono, że dokumentacja prowadzona jest w sposób przejrzysty i zindywidualizowany.

(akta kontroli s. 143-218)

Ustalono, że Dom funkcjonuje w oparciu o indywidualne plany wsparcia mieszkańców.

Ad. 3. Usługi wspomagające.

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie domów pomocy społecznej dom świadczy usługi wspomagające wskazane w § 5 ust. 1 pkt 3. Szczegółowy zakres usług określony został w § 6 ust. 1 pkt 10 ww. rozporządzenia.

a) Świadczenie pracy socjalnej.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do świadczenia pracy socjalnej. Zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej warunkiem efektywnej realizacji usług opiekuńczych i wspomagających jest m.in. zatrudnianie w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż dwóch pracowników socjalnych na stu mieszkańców domu. Na dzień kontroli pracę socjalną na rzecz mieszkańców Domu świadczyło 2 pracowników socjalnych, zatrudnionych w wymiarze 2 etatów (1 pracownik socjalny w Domu w Żabowie i 1 pracownik socjalny w Domu w Pyrzycach), co jest zgodne z ww. rozporządzeniem.

Pracownicy socjalni pozostają do dyspozycji mieszkańców codziennie w godzinach pracy. Na podstawie dokonanej podczas kontroli analizy dokumentacji (*Świadczenie pracy socjalnej na rok 2022, Świadczenie pracy socjalnej za rok 2022, Świadczenie pracy socjalnej na rok 2023*) informacji opisowej *Świadczenie pracy socjalnej* oraz *Zakresu czynności* pracownika socjalnego ustalono, że świadczona praca socjalna polega głównie na:

- prowadzeniu spraw związanych z przyjmowaniem nowych mieszkańców (kompletowanie dokumentacji, przekazywanie zasad obowiązujących w domu), pomocy w składaniu stosownych oświadczeń,
- prowadzeniu dokumentacji dotyczącej spraw osobowych i socjalnych mieszkańca,
- pomocy w sprawach meldunkowych,
- pomocy w uregulowaniu spraw majątkowych i mieszkaniowych dotyczących poprzednio zajmowanych lokali,
- zgłaszaniu do organów wypłacających świadczenia emerytalno-rentowe zmiany miejsca zamieszkania,
- kompletowaniu dokumentów do instytucji emerytalno-rentowych o przyznanie renty, emerytury, dodatku uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (wypełnienie druków, skompletowanie innej wymaganej dokumentacji),
- pomocy w złożeniu wniosku o wydawanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (wypełnienie druków, skompletowanie innej wymaganej dokumentacji),
- pomocy w spłacie zobowiązań kredytowych,
- pomocy w uzyskaniu świadczeń z ośrodka pomocy społecznej,
- sporządzaniu aktualizacji rodzinnych wywiadów środowiskowych,
- sporządzaniu comiesięcznych sprawozdań z ruchu mieszkańców,
- rozliczaniu nieobecności mieszkańców,
- odwiedzaniu lub telefonicznym kontaktowaniu się z lekarzem w trakcie pobytu mieszkańca w szpitalu,
- pomocy w dokonywaniu zakupów,

- współpracy z Radą Mieszkańców i Zespołem Terapeutyczno-Opiekuńczym,
- prowadzeniu indywidualnych rozmów z mieszkańcami,
- pomocy w kontaktach z rodziną i bliskimi,
- załatwianiu spraw związanych z pochówkiem zmarłych mieszkańców oraz uczestniczeniu w pogrzebach.

W celu dokumentowania prowadzonych czynności pracownicy socjalni prowadzą następującą dokumentację:

- akta osobowe mieszkańców,
- rejestr dokumentów osobistych,
- prowiantowanie mieszkańców,
- rejestr nieobecności mieszkańców,
- książka meldunkowa,
- książka inwentarzowa mieszkańców,
- wnioski dotyczące przeprowadzenia wywiadów środkówowych,
- sprawozdania do PCPR, GUS, CAS,
- rejestr osób oczekujących na umieszczenie w Domu,
- depozyty po zmarłych mieszkańcach,
- przepisy dotyczące domów pomocy społecznej.

Skontrolowano dokumentację 10 losowo wybranych mieszkańców (dobór próby określony został w *Programie kontroli*), w tym 4 mieszkańców przyjętych do Domu w okresie objętym kontrolą i 3 mieszkańców ubezwłasnowolnionych, która zawierała m.in.:

- arkusz ewidencyjny mieszkańca,
- decyzje o skierowaniu do domu pomocy społecznej, umieszczeniu w domu pomocy społecznej i odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej,
- oświadczenia i zgody,
- spis rzeczy osobistych,
- zaświadczenie o zameldowaniu,
- kartę wywiadu nowego mieszkańca,
- korespondencję z instytucjami,
- postanowienia sądów i orzeczenia ZUS.

Zgodnie z § 11 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej przed przyjęciem osoby do domu pracownik socjalny tego domu zobowiązany jest do ustalenia jej aktualnej sytuacji w miejscu zamieszkania lub pobytu, która stanowi podstawę do przyjęcia indywidualnego planu wsparcia po przyjęciu tej osoby do domu.

Zgodnie z §12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej dyrektor domu zobowiązany jest do pisemnego zawiadomienia osoby ubiegającej się lub jej przedstawiciela ustawowego o terminie przyjęcia do domu.

W kontrolowanej dokumentacji osób nowoprzyjętych znajdowały się oceny sytuacji osoby w miejscu zamieszkania, dokonywane przed przyjęciem do Domu oraz pisemne powiadomienia o terminie przyjęcia do domu.

(akta kontroli str. 219-272)

Nie wniesiono uwag do kontrolowanej dokumentacji.

b) Organizacja terapii zajęciowej.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do organizacji zajęć terapeutycznych, w tym terapii zajęciowej.

W trakcie kontroli ustalono, że Dom zapewnia mieszkańcom udział w terapii zajęciowej. Zajęcia prowadzone są przez dwóch pracowników zatrudnionych na stanowiskach:

terapeuta zajęciowy i instruktor terapii zajęciowej, od poniedziałku do piątku w godzinach od 11⁰⁰ do 13⁰⁰ w sali terapii zajęciowej (Dom w Żabowie i Dom w Pyrzycach). Dla mieszkańców, którzy nie są w stanie samodzielnie korzystać z zajęć w miejscach do tego wyznaczonych, prowadzona jest terapia indywidualna. Codzienna praca dokumentowana jest w *Ramowym rozkładzie zajęć terapii zajęciowej*, który zawiera informacje dotyczące daty i metody prowadzonych zajęć, form terapii, liczby mieszkańców uczestniczących w terapii oraz podpis terapeuty.

Na podstawie informacji dotyczącej *Organizacji terapii zajęciowej*, analizy *Sprawozdania z zajęć terapeutycznych 1.01.2022-31.12.2022* oraz *Ramowych rozkładów zajęć terapeutycznych* ustalono, że w Domu prowadzone są zajęcia z socjoterapii, muzykoterapii, plastyczne, kulinarne i filmoterapia. Analiza dokumentacji potwierdziła realizację między innymi takich zajęć jak: śpiewanie piosenek, kolędowanie, słuchanie muzyki, oglądanie filmów i zdjęć na DVD, wykonywanie kartek świątecznych, witraży, malowanie farbami, pieczenie ciast, gry i zabawy pamięciowe.

Ustalono, że propozycja zajęć skierowana została do wszystkich mieszkańców. W dniach kontroli na terenie placówki odbywały się zajęcia terapeutyczne. Przedstawiciele Rady Mieszkańców nie wnieśli uwag do poziomu świadczonych usług w tym zakresie.

(akta kontroli s. 274-288)

c) Możliwość korzystania z biblioteki lub punktu bibliotecznego oraz codziennej prasy, a także możliwość zapoznania się z przepisami prawa dotyczącymi domów.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do zapewnienia mieszkańcom możliwości korzystania z biblioteki lub punktu bibliotecznego oraz codziennej prasy, a także możliwości zapoznania się z przepisami prawa dotyczącymi domów.

Ustalono, że mieszkańcy mają nieograniczony dostęp do księgozbioru, który w Domu w Żabowie liczy 483 pozycje, natomiast w Domu w Pyrzycach – 480 pozycji. Książki znajdują się w miejscach ogólnodostępnych dla wszystkich mieszkańców i są to głównie książki przygodowe, historyczne, kryminały i romanse. W Domu założony został *Zeszyt wypożyczeń materiału bibliotecznego*. Zasady działania punktu bibliotecznego określone zostały w *Regulaminie korzystania z punktu bibliotecznego Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach, z siedzibą w Żabowie* przyjętego Zarządzeniem nr 22/2014 z dnia 27 października 2014 r. Dyrektora Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie. Mieszkańcy mają również dostęp do płyt DVD oraz e-booków.

Dom zapewnia dostęp do biblioteki mieszczącej się w Przedszkolu publicznym w Żabowie i Biblioteki Miejskiej w Pyrzycach, w tym dojazd do tych instytucji. Ustalono, że aktualnie żaden z mieszkańców nie wyraża chęci do korzystania z ww. bibliotek.

Potwierdzono, że placówka zapewnia dostęp do codziennej prasy: *Głos Dziennik Pomorza „Głos Szczeciński”* (prenumerata) oraz umożliwia mieszkańcom zapoznanie się z przepisami prawa dotyczącymi funkcjonowania domu pomocy społecznej poprzez umieszczenie ich na tablicach ogłoszeń (Dom w Żabowie i Dom w Pyrzycach). Przepisy prawa dostępne są również u pracowników socjalnych, którzy udzielają pomocy przy ich interpretacji.

(akta kontroli s. 289-296)

d) Umożliwienie zaspokojenia potrzeb kulturalnych.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do zapewnienia mieszkańcom możliwości zaspokojenia potrzeb kulturalnych.

Podczas czynności kontrolnych, ustalono że Dom umożliwia mieszkańcom zaspokojenie potrzeb kulturalnych. Pracę na rzecz mieszkańców (Dom w Żabowie i Dom w Pyrzycach)

świadczy dwóch pracowników zatrudnionych na stanowiskach: terapeuta zajęciowy i instruktor terapii zajęciowej. Plan zajęć kulturalno-oświatowych zawarty został w dokumencie *Zaplanowane uroczystości*, przyjmowanym przez Dom na każdy rok. Na podstawie informacji *Umożliwienie zaspokojenia potrzeb kulturalnych oraz Sprawozdania z organizacji imprez kulturalno-oświatowych za 2022 r.* ustalono, że w ramach prowadzonej działalności kulturalno-oświatowej Dom organizuje m.in. spotkania okolicznościowe (np. urodziny mieszkańców, Dzień Babci, Dzień Dziadka, Dzień Kobiet, Dzień Mężczyzny, Obchody Dnia Seniora, Tłusty Czwartek, Mikołajki, spotkanie sylwestrowe, obchody Dnia Flagi) i spotkania integracyjne (np. zabawa karnawałowa, wyjazd na wystawę pajaków do DK w Pyrzycach, wyjazd na cmentarz do Ryszewka, wyjazd do DPS w Dolicach, wizyta zespołu tanecznego „Jerusalem” z Lipian, grille). Wolny czas mieszkańcy spędzają na wspólnych spacerach, czytaniu książek, oglądaniu telewizji, słuchaniu audycji radiowych, wykonywaniu prac plastycznych i ozdób świątecznych, ćwiczeniach pamięciowych i grach planszowych. Dom bierze również udział w akcji „Święty Mikołaj dla Seniora”. Otwarty jest również na odwiedziny rodzin i bliskich mieszkańców oraz społeczności lokalnej. Mieszkańcy na bieżąco informowani są o planowanych uroczystościach i imprezach.

Podczas kontroli stwierdzono, że uroczystości dostosowane zostały do pór roku, świąt okolicznościowych oraz zainteresowań i możliwości indywidualnych mieszkańców. Wydarzenia z życia mieszkańców dokumentowane są w Kronice oraz stronie internetowej Domu.

(akta kontroli s. 297-322)

e) Zapewnienie regularnego kontaktu z dyrektorem domu, sprawność załatwiania skarg i wniosków, zapewnienie warunków do rozwoju samorządności.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do zapewnienia regularnego kontaktu z dyrektorem domu, sprawnego wnoszenia i załatwiania skarg i wniosków oraz zapewnienia warunków do rozwoju samorządności mieszkańców domu.

Mieszkańcy Domu mają zapewniony regularny kontakt z dyrektorem jednostki. Dyrektor przyjmuje mieszkańców w poniedziałki (11.00-13.00) w Domu w Żabowie oraz czwartki (11.00-13.00) w Domu w Pyrzycach. Informacja o możliwości kontaktu z dyrektorem podana została do wiadomości publicznej poprzez umieszczenie jej na tablicach ogłoszeń w dwóch Domach.

Rozpatrywanie skarg i wniosków zagwarantowane zostało dzięki możliwości wpisania ich do „*Książki skarg i wniosków*”, która znajduje się w gabinecie kierownika ZTO (Dom w Żabowie i Dom w Pyrzycach). W okresie objętym kontrolą w ww. *Książkach* nie odnotowano żadnych wpisów. Sposób załatwiania skarg i wniosków określony został w *Procedurze przyjmowania, ewidencjonowania i rozpatrywania skarg i wniosków w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie* stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 16/2014 z dnia 4 czerwca 2014 r. Dyrektora Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie. Podczas oględzin placówki ustalono również, że na tablicy ogłoszeń podane zostały numery telefonów do Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Dom zapewnia warunki do rozwoju samorządności. Zgodnie z *Regulaminem Mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie* Rada jest organem doradczym i opiniodawczym w stosunku do dyrektora Domu i reprezentuje interesy mieszkańców. Ostatnie wybory do Rady Mieszkańców w Żabowie odbyły się w dniu 19 czerwca 2023 r., natomiast do Rady Mieszkańców w Pyrzycach w dniu 13 września 2021 r. Aktualnie w skład każdej z Rad wchodzi 3 osoby, w tym: przewodniczący, zastępca przewodniczącego oraz członek.

Podczas kontroli zapoznano się z protokołami z zebrań Rady Mieszkańców - protokoły RM Pyrzyce: 10 lutego 2022 r., 11 maja 2022 r., 1 września 2022 r., 1 lutego 2023 r., 12 maja 2023 r. oraz RM Żabów: 19 stycznia 2022 r., 10 lutego 2022 r., 11 kwietnia 2022 r., 20 czerwca 2022 r., 28 października 2022 r., 16 stycznia 2023 r., 13 marca 2023 r., 7 kwietnia 2023 r., 31 maja 2023 r., 19 czerwca 2023 r., 29 czerwca 2023 r., 31 lipca 2023 r. Ustalono, że podczas spotkań omawiane były sprawy bieżące dotyczące funkcjonowania mieszkańców w Domu, w tym m.in.: propozycje ich aktywizacji, konsultacje medyczne, wyżywienie, bieżące remonty, możliwość kontaktu z psychologiem.

Zespół kontrolujący w dniu 30 sierpnia 2023 r. spotkał się z przedstawicielami Rady Mieszkańców działającej w Domu w Pyrzycach, natomiast w dniu 31 sierpnia 2023 r. z Radą Mieszkańców działającą w Domu w Żabowie. Mieszkańcy podczas rozmowy wyrazili swoje opinie na temat pobytu w Domu oraz jakości świadczonych usług. Nie wnieśli uwag do warunków mieszkaniowych, wyżywienia (potwierdzili udział w ustalaniu jadłospisów), udzielania pomocy w podstawowych czynnościach życiowych i pielęgnacji, zapewnienia przez pracowników Domu czystości w pokojach mieszkalnych i pomieszczeniach ogólnodostępnych oraz zaopatrzenia w odzież i obuwie oraz środki czystości. Pozytywnie ocenili organizację zajęć kulturalnych. Nie wnieśli uwag do pracy personelu.

Dodatkowo, podczas oględzin przeprowadzono rozmowy z kilkoma mieszkańcami, którzy nie wnieśli uwag do poziomu świadczonych usług. Mieszkańcy wyrazili zadowolenie z pobytu w Domu i współpracy z personelem.

(akta kontroli s. 323-355)

f) Zaspokojenie potrzeb religijnych oraz sprawienie pogrzebu zgodnie z wyznaniem zmarłego mieszkańca.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do umożliwienia zaspokojenia potrzeb religijnych mieszkańców oraz sprawienia pogrzebu zgodnie z wyznaniem zmarłego.

Z uzyskanych podczas kontroli informacji wynika, że wśród mieszkańców Domu 77 osób jest wyznania rzymskokatolickiego, 1 mieszkaniec – wyznania kościoła zielonoświątkowego, natomiast 2 mieszkańców nie deklaruje żadnej wiary. Dom zatrudnia na umowę zlecenie kapelana, który świadczy usługi religijne na rzecz mieszkańców. Systematycznie w Mszach Św., które odprawiane są raz w tygodniu (Dom w Żabowie i Dom w Pyrzycach) uczestniczy 37 mieszkańców. Ksiądz odwiedza również mieszkańców w pokojach mieszkalnych, udziela sakramentu namaszczenia chorych, odprawia nabożeństwa świąteczne i pogrzebowe, prowadzi wspólne modlitwy.

Mieszkaniec wyznania zielonoświątkowego uczęszcza raz w tygodniu na spotkania organizowane w ramach swojego Zgromadzenia. Wyjazdy mieszkańca organizuje wspólnota we własnym zakresie.

Z przedstawionej podczas kontroli informacji *Zaspokojenie potrzeb religijnych oraz sprawienie pogrzebu zgodnie z wyznaniem zmarłego mieszkańca* wynika, że w okresie objętym kontrolą w Domu zmarło 18 mieszkańców, w tym w 2022 r. – 12 mieszkańców, a w 2023 r. (do dnia kontroli) – 6 mieszkańców. Organizacją wszystkich pogrzebów zajęły się rodziny zmarłych. Pogrzeby odbyły się w obrządku rzymskokatolickim, zgodnie z wyznaniem zmarłego. W Domu przyjęta została *Procedura postępowania w przypadku umierania i zgonu mieszkańca Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie.*

(akta kontroli s. 356-363)

g) Zapewnienie kontaktu z psychologiem.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do zapewnienia mieszkańcom kontaktu z psychologiem.

Aktualnie Dom zapewnia mieszkańcom kontakt z psychologiem, który zatrudniony jest w placówce na podstawie umowy zlecenia. Zgodnie z *Umową* zawartą w dniu 31 maja 2023 r. (okres obowiązywania umowy od 1 czerwca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.) świadczenie usług psychologicznych polega między innymi na: diagnozie psychologicznej, prowadzeniu terapii indywidualnej i grupowej z mieszkańcami oraz pracownikami, udzielaniu wsparcia psychologicznego, współpracy z zespołem terapeutyczno-opiekuńczym oraz uczestnictwie w diagnozowaniu potrzeb i możliwości nowych mieszkańców. Dodatkowo, mieszkańcy mogą korzystać z bezpłatnych porad psychologa zatrudnionego w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Pyrzycach.

(akta kontroli s. 363-366)

Ustalono, że Dom zapewnia mieszkańcom kontakt z psychologiem.

h) Zapewnienie bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych.

Dom pomocy społecznej zobowiązany jest do zapewnienia możliwości bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych.

Tryb i zasady postępowania ze środkami pieniężnymi mieszkańca Domu zawarte zostały w *Regulaminie trybu postępowania z depozytami wartościowymi w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie* (ostatnia zmiana – Zarządzenie Nr 2/2018 Dyrektora Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie z dnia 14 lutego 2018 r.).

Podczas czynności kontrolnych ustalono, że Dom prowadzi ewidencję środków pieniężnych mieszkańca, które gromadzone są na kontach depozytowych rachunku bankowego Domu. Na podstawie *Informacji o dochodach i kontach depozytowych mieszkańców* stwierdzono, że z kont depozytowych korzystają wszyscy mieszkańcy. Samodzielnie środkami pieniężnymi gospodaruje 73 mieszkańców, 6 mieszkańców posiada opiekunów prawnych, a 1 mieszkaniec - kuratora sądowego. Wszyscy mieszkańcy Domu posiadają własny dochód. Źródło dochodu stanowią głównie renty i emerytury z ZUS i KRUS oraz zasiłki stałe z pomocy społecznej.

W trakcie kontroli zapoznano się z *Zestawieniem obrotów i sald* za okres objęty kontrolą 10 losowo wybranych mieszkańców oraz z dokumentacją księgową potwierdzającą wypłaty z depozytów lub dokonanie zakupów na rzecz mieszkańca. Osobą odpowiedzialną za prowadzenie depozytów finansowych jest pracownik zatrudniony na stanowisku: kasjer-księgowy. Nie wniesiono uwag do kontrolowanej dokumentacji.

Ponadto, zgodnie z przyjętym *Regulaminem* mieszkańcy mają możliwość przechowywania przedmiotów wartościowych w depozycie. Dom prowadzi *Księgę depozytów wartościowych* o charakterze rzeczowym. Depozyty wartościowe przechowywane są w kasetce zamykanej w szafie pancerniej. Osobą odpowiedzialną za przechowywanie depozytu oraz prowadzenie *Księgi* jest pracownik socjalny. W trakcie kontroli przedstawiono do wglądu *Księgę depozytów*.

(akta kontroli str. 367-384)

Na podstawie analizowanej dokumentacji stwierdzono, że Dom zapewnia bezpieczne przechowywanie środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych.

Zasady postępowania z majątkiem mieszkańca po jego śmierci określone zostały w *Regulaminie trybu postępowania z depozytami wartościowymi w Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie*. Na podstawie informacji *Aktywne depozyty po zmarłych*

mieszkańcach ustalono, że na dzień kontroli Dom posiadał 33 depozyty po zmarłych mieszkańcach, w stosunku do których podjęte zostały działania określone w przepisach ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. z 2006 r., Nr 208, poz. 1537 ze zm.). Dodatkowo ustalono, że w okresie objętym kontrolą w Domu przeprowadzone zostały cztery kontrole wewnętrzne w zakresie przebiegu i terminowości prowadzenia spraw depozytowych po zmarłych mieszkańcach.

(akta kontroli s.385-395)

Ad. 5. Poziom zatrudnienia oraz kwalifikacje pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego.

Podczas kontroli analizie poddano zatrudnienie w Zespole Terapeutyczno-Opiekuńczym, którego skład przedstawia się w następująco: kierownicy ZTO – 2 osoby (1,75 etatu), pielęgniarka – 5 osób (3,75 etatu), pracownik socjalny – 2 osoby (2 etaty), opiekun – 19 osób (17,25 etatów), pokojowa – 16 osób (16 etatów), terapeuta zajęciowy – 1 osoba (0,5 etatu), instruktor terapii zajęciowej – 1 osoba (0,5 etatu), masażysta – 2 osoby (1,25 etatu).

Ustalono, że w skład Zespołu wchodzi 44 pracowników (43 etaty), w tym ZTO w Żabowie – 22 pracowników (22 etaty) i ZTO w Pyrzycach – 22 pracowników (21 etatów). Wskaźnik zatrudnienia, przy łącznym zatrudnieniu pracowników (43 etaty) w przeliczeniu na jednego mieszkańca Domu (80 mieszkańców) wynosi 0,53 (ZTO w Żabowie – 0,55 i ZTO w Pyrzycach – 0,52). Dodatkowo, w Domu na umowę zlecenie zatrudniony jest psycholog i ksiądz.

Zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 3 lit. b rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej, wskaźnik zatrudnienia pracowników w zespole terapeutyczno-opiekuńczym, zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy w domu dla osób przewlekle somatycznie chorych wynosi nie mniej niż 0,5 na jednego mieszkańca, przy czym przy ustalaniu wskaźnika zatrudnienia uwzględnia się również wolontariuszy, stażystów, praktykantów oraz osoby odbywające służbę zastępczą w domu, jeżeli pracują bezpośrednio z mieszkańcami domu; przy wyliczaniu wskaźnika udział tych osób nie może przekroczyć 10% ogólnej liczby osób zatrudnionych w zespole terapeutyczno-opiekuńczym. Uznać zatem należy, że wskaźnik zatrudnienia w Zespole jest zgodny z wymaganymi standardami.

Na dzień przeprowadzania kontroli wymagania kwalifikacyjne pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej określało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 października 2021 r. w sprawie wynagradzania pracowników w samorządowych (Dz. U. z 2021 r., poz. 1960). Podczas czynności kontrolnych sprawdzono kwalifikacje 14 pracowników zatrudnionych w dwóch Zespołach Terapeutyczno-Opiekuńczych na stanowiskach: kierownik Zespołu, terapeuta zajęciowy, instruktor terapii zajęciowej, pracownik socjalny, pielęgniarka, masażysta, opiekun i pokojowa. Nie wniesiono uwag do przygotowania zawodowego losowo wybranych pracowników Zespołu.

Zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej pracownicy zespołu terapeutyczno-opiekuńczego co najmniej raz na dwa lata powinni uczestniczyć w organizowanych przez dyrektora szkoleniach na temat praw mieszkańca domu oraz kierunków prowadzonej terapii, a także metod pracy z mieszkańcami, w tym w zakresie komunikacji wspomagającej lub alternatywnej, o ile występują problemy z komunikacją werbalną wśród mieszkańców.

Ustalono, że w okresie objętym kontrolą dyrektor Domu zorganizował następujące szkolenia: „Podnoszenie świadomości pracowników na temat niepełnosprawności” – 13 kwietnia 2022 r., „Komunikacja alternatywna i wspomagająca w pracy z mieszkańcami DPS” – 18 maja 2022 r., „Pierwsza pomoc przedmedyczna” – 27 maja 2022 r., „Pracownik socjalny w DPS” – 21 czerwca 2022 r., „Radzenie sobie ze stresem i trudnymi emocjami

w kryzysie” – 22 czerwca 2022 r., „Stres i sytuacje konfliktowe w pracy pracowników domu pomocy społecznej” – 12 października 2022 r., „Prawa mieszkańca DPS” – 26 października 2022 r., „Komunikacja alternatywna i wspomagająca w pracy z mieszkańcami DPS” – 8 lutego 2023 r., „Prawa mieszkańca” – 24 maja 2023r. Ustalono, że w Domu przeprowadzone są szkolenia wymagane zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 4 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli s. 396-401)

Ad. 6. Świadczenie usług w zakresie zapewnienia dostępu do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacji leczniczej

Zgodnie z art. 58 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, dom pomocy społecznej umożliwia i organizuje mieszkańcom pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych, przysługujących im na podstawie odrębnych przepisów.

Z ustaleń kontroli wynika, że wszyscy mieszkańcy Domu zadeklarowani są do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i pielęgniarki środowiskowej w SPZOZ Eskulap w Pyrzycach. Ponadto, w celu zapewnienia stałej opieki pielęgniarskiej, placówka zatrudnia 5 pielęgniarek (3,75 etatu). Dom prowadzi *Zeszyt konsultacji medycznych*, w której odnotowane są zdarzenia dotyczące kontaktów z lekarzami. Opieka świąteczna i nocna świadczona jest przez Powiatowy Szpital w Policach. W przypadku zagrożenia życia i zdrowia do mieszkańców wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Z przekazanych podczas kontroli informacji *Pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych* wynika, że Dom zapewnia mieszkańcom stałą opiekę lekarską i pielęgniarską ds. żywienia pozajelitowego oraz opiekę lekarską i pielęgniarską ze Stacji Dializ w Szczecinie. W przypadku uzyskania przez mieszkańca skierowania do lekarza specjalisty mieszkaniac rejestrowany jest na wizytę. Transport do poradni specjalistycznej zapewnia Dom. Badania laboratoryjne wykonuje pielęgniarka, która pobiera materiał do badań. Wynik przekazywany jest lekarzowi, który zlecił badanie. Rodziny mieszkańców informowane są na bieżąco o stanie zdrowia swoich bliskich.

Mieszkańcy wymagający rehabilitacji ze względów zdrowotnych mają zapewniony dostęp do rehabilitacji prowadzonej na terenie Domu. Świadczenia rehabilitacyjne realizowane są na zlecenie lekarza POZ. Dodatkowo mieszkańcy objęci są zabiegami fizjoterapeutycznymi w warunkach domowych. W 2022 r. z zabiegów skorzystało 29 mieszkańców, natomiast w 2023 r. – 29 mieszkańców.

Podczas kontroli ustalono, że w okresie objętym kontrolą 12 mieszkańców DPS w Pyrzycach objętych było pielęgniarską opieką długoterminową. Natomiast w przypadku mieszkańców DPS w Żabowie 12 z nich korzystało z pielęgniarskiej opieki długoterminowej do 31 lipca 2022 r. (z przyczyn niezależnych od Domu firma przestała świadczyć ww. usługi na rzecz mieszkańców). Aktualnie do objęcia pielęgniarską opieką długoterminową w DPS w Żabowie kwalifikuje się i otrzymało skierowanie 17 mieszkańców. Osoby te zostały zgłoszone do dwóch firm świadczących usługi pielęgniarskiej opieki długoterminowej.

Stwierdzono, że Dom podejmuje działania w kierunku objęcia mieszkańców ww. opieką finansowaną ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia. W trakcie kontroli zapoznano się z prowadzoną przez Dom dokumentacją w tym zakresie.

Zaopatrywanie mieszkańców Domu w środki farmaceutyczne odbywa się na podstawie zleceń lekarskich. Placówka pokrywa przewidziane w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym w NFZ opłaty ryczałtowe i częściową odpłatność do wysokości limitu ceny leku dla danego mieszkańca.

W okresie objętym kontrolą na terenie Domu nie stosowano przymusu bezpośredniego.

(akta kontroli s. 402-408)

Stwierdza się, że Dom zapewnia mieszkańcom dostęp do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacji leczniczej.

W trakcie bieżących czynności kontrolnych dokonano weryfikacji realizacji zaleceń pokontrolnych. Wyniki ustaleń zawarto w treści niniejszego protokołu, przyjmując sposób realizacji zaleceń pokontrolnych wydanych w 2017 r.

Zgodnie z § 9 ust. 1 *Regulaminu organizacyjnego* Domem kieruje Dyrektor.

W wyniku przeprowadzonej kontroli działalność Domu Pomocy Społecznej w Pyrzycach z siedzibą w Żabowie oceniono pozytywnie.

Przeprowadzenie kontroli zostało odnotowane w ewidencji kontroli pod pozycją 3.

Przed podpisaniem protokołu kontroli, kontrolowany może zgłosić zastrzeżenia na piśmie co do jego treści, w ciągu 7 dni od daty otrzymania do podpisu.

Odmowa podpisania protokołu powinna być poprzedzona złożeniem pisemnych wyjaśnień przyczyn odmowy, co nie stanowi przeszkód do wszczęcia postępowania pokontrolnego.

Protokół sporządzono w dniu 2 października 2023 r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z których egzemplarz oznaczony nr 1 pozostaje w jednostce kontrolowanej.

Miejscowość i data podpisania protokołu.....

.....
Kierownik
jednostki kontrolowanej

.....
Kontrolujący

Oświadczam, że w dniu zostałem/łam zapoznany z treścią protokołu oraz otrzymałem/łam jeden jego egzemplarz.

.....
- właściwe podpisy na oryginale -